

ISSN:2181-0427 ISSN:2181-1458

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС
ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ**

**НАМАНГАН ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ
ИЛМИЙ АХБОРОТНОМАСИ**

**НАУЧНЫЙ ВЕСТНИК НАМАНГАНСКОГО
ГОСУДАРСТВЕННОГО УНИВЕРСИТЕТА**

2021 йил 2 сон

corrosion resistant, non-combustible-combustible, uneven surface-even surface, impermeable-permeable, impervious-pervious.

Based on the foregoing, we can conclude that the semantic phenomena inherent in units of general vocabulary are also characteristic of terms, but when unifying the terminology, it is necessary to strive for the unambiguity of the term in this area of use, for the choice of one of several synonymous terms that best meets the terminological requirements.

References:

1. Авербух К.Я. Общая теория термина: комплексно-вариологический подход: Автореф. дис. ...д-ра филол. наук. – М., 2005. – 138 с.
2. Даниленко В.П. Русская терминология. Опыт лингвистического описания. – М.: Наука, 1977. – 72с, 79 с.
3. Hutchinson & Waters 1987, Robinson 1980, Swales, 185, 1992, Hyland 2002
4. Hyland, K. (2009). Specific purpose programs. In M. H. Long & C. J. Doughty (eds.), *The handbook of language teaching* (pp. 201-217). Singapore: Wiley-Blackwell.
5. Brinton, D. M., Snow, M. A., & Wesche, M. B. (1989). *Content-based second language instruction*. New York: Newbury House.

INGLIZ VA O`ZBEK TILLARIDA VAQT NOANIQLIGINI IFODALOVCHI SO`Z TURKUMLARI

Mehmonova Yulduz, Buxoro Davlat Universiteti, Ingliz tilshunosligi kafedrasii II bosqich magistranti

mehmonovayulduz1978@gmail.com

+998905146405

Annotatsiya: Ushbu maqola ingliz va o`zbek tillarida vaqt noaniqligini ifodalovchi so`z turkumlariga bag`ishlangan. Til tizimi har xil bo`lgan tillarda vaqt noaniqligini ifodalovchi so`z turkumlarining o`xshash va farqli tomonlari tahlil qilinib aniqlangan.

Kalit so`zlar: noaniqlik, vaqt, so`z turkumlari, vaqtni ifodalovchi iboralar.

THE EXPRESSION OF THE INDEFINITENESS OF TIME OF LEXICO- GRAMMATICAL PARTS OF SPEECH IN ENGLISH AND UZBEK LANGUAGES

Mehmonova Yulduz, II year Master student of the Bukhara State University of the English Linguistics department.

mehmonovayulduz1978@gmail.com

+998905146405

Annotation: This article is devoted to the lexico-grammatical parts of speeches in English and Uzbek that express indefiniteness of time. The similarities and differences to the lexico-grammatical parts of speeches expressing the indefiniteness of time in the system of different languages have been analyzed and identified.

Key words: indefiniteness, time, lexico-grammatical parts of speech.

ВЫРАЖЕНИЕ ЛЕКСИКО-ГРАММАТИЧЕСКИЕ ЧАСТИ РЕЧИ В АНГЛИЙСКОМ И УЗБЕКСКОМ ЯЗЫКАХ ВЫРАЖАЮЩИХ НЕОПРЕДЕЛЕННОСТЬ ВРЕМЕНИ

Мехмонова Юлдуз, магистрант кафедры английского языкознания Бухарского

Государственного Университета

mehmonovayulduz1978@gmail.com

+998905146405

Аннотация: Данная статья посвящена изучению лексико-грамматическим частям речи в английском и узбекском языках, выражающим неопределенность предмета. Проанализированы и выявлены сходства и различия лексико-грамматических частей речей, выражающих неопределенность предмета в системе разных языков.

Ключевые слова: неопределенность, времени, лексико-грамматические части слов.

Kirish. Qiyoslanayotgan tillarda bu turkum bir xil usullarda, ya'ni maxsus so'zlar, noaniqlikning sintaktik birikmalari *some day, some other time, a few days, any longer, any time, sometimes, a little while, once upon a time, some while* va boshqalar yordamida ifodalanadi; o'zbek tilida esa vaqt noaniqligi ma'nosini anglatuvchi so'z turkumlari ana shu ma'noni ifodalovchi sintaktik birliklarning markeri vazifasini bajaradi.

Qiyoslanayotgan tillarda oddiy va yasama leksik birliklarga quyidagilar kiradi:

INGLIZ TILI

anytime

anywhen

meantime

meanwhile

since

somewhen, somewhere

when

yesterday

yester-year

already

sometime(s)

O'ZBEK TILI

allamahal, allavaqt(gacha)

goho, alla- pallagacha

ba`zan

ba`zan -ba`zan, ahyon- ahyonda

gohida, goho- goho

yaqindagina, erta- indin, kecha kunduz

bemahal, jinday, sal

allaqachon

ilgari

tez kunda

tunov kuni

yaqin orada

kelajakda

vaqti- vaqti bilan va h.k.

Bu birliklar quyidagicha moslashishi mumkin:

some other + N

boshqa + N

a little + N

ba`zi + paytlarda

one + N

bir + payti + V

sometime + N

bir + pas

sometimes + N

bir + N

one + late + N

bir necha + N + so`ng

for + Adj. + N

bir qancha + N + so`ng

several + N pl.

ba`zi + N

a number + of + N (weeks)

ancha + N (vaqt)

bir + N + keyin

Asosiy qism. Bu birliklar har xil soʻz turkumlari ishtirok etgan har xil birikmalarga kiradi: asosiy sintaktik modellarga quyidagilarni kiritish mumkin: ingliz tilida: *some other time, some time next week, a little sometimes*; oʻzbek tilida: *boshqa safar, kelasi hafta, baʼzan – baʼzan, baʼzi paytlarda, bir qancha vaqtdan beri, vaqti – vaqti bilan, oxir bir kun va boshqalar.*

We'll go some other time, ... (T.Dreiser, Sister Carrie, 47).

Come in some time next week. Occasionally we need some one (T.Dreiser, Sister Carrie, 35).

His knowledge was no longer intimate. He sometimes saw them at table, and sometimes did not (T.Dreiser, Sister Carrie, 147).

Sometimes. Sometimes they went out (T.Dreiser, Sister Carrie, 198).

For a long while she concerned herself over the arrangement of New York flats, ... (T.Dreiser, Sister Carrie, 298).

Several times it became general interruptions from the Vances (T.Dreiser, Sister Carrie, 304).

I'll get something again one of these days (T.Dreiser, Sister Carrie, 376). It sat a long while without rocking, and added quiet clearly, out loud (T.Dreiser, Sister Carrie, 346).

Meanwhile their own show closed May 5th (T.Dreiser, Sister Carrie, 416).

Come in to meals any time (J.London, Martin Eden, 248).

Martin began, that morning, a story which he had sketched out a number of weeks before and which ever since had been worrying him with its insistent clamor to be created (J.London, Martin Eden, 285).

Bir mahal uni kimdir chaqirgandek boʻldi (A.Muxtor, Chinor, 231).

Keyin bir necha kun oʻylab Yoʻlchi bilan maxfiy uchrashuvga qaror qildi (Oybek, Qutlugʻ qon, 41).

Bir vaqtlar juda baquvvat sportchi yigit boʻlgan ekan (A.Muxtor, Chinor, 304).

Baʼzi kechalari soat uch – toʻrtgacha er – xotin bolani navbatma – navbat koʻtarib chiqishardi (Choʻqqilar chorlaydi, 11).

Koʻzlari qizarib, qovoqlari shishib ketgan horgʻin Habiba gohida alamidan dod solib, bolani karavotga otib yuborar, bundan jahli chiqqan Qudrat hezlanib oʻrnidan turib kelar, dahanaki jang boshlanardi (Choʻqqilar chorlaydi, 11).

Rostdan ham erta – indin maktabga borishadi – yu oftob oʻtadigan issiq qolarmidi (Choʻqqilar chorlaydi, 31).

Bir zum jimib qolishdi (Choʻqqilar chorlaydi, 39).

Baʼzan och, baʼzan toʻq qolib koʻzlari kirtaydi (Mirmuxsin, Tunggi chaqmoqlar, 166).

Quyosh allaqachon baland tom, dov – daraxtlar ortiga oʻtib yashiringan (S.Anorboyev, Qissalar, 13).

Usta har oqshom ansabldan, xizmatdan qaytgach, supasida oʻtirib, allavaqtgacha tanburda mashq qiladi (Mirmuxsin, Tunggi chaqmoqlar, 43).

Allamahaldan keyin Munavvar oʻzi bilan oʻzi gaplashganday maʼyus ... (S.Anorboyev, Qissalar, 7).

Bolalar allamahalgacha uxlashmadi (S.Anorboyev, Qissalar, 204).

Mirhaydar allavaqtgacha tik turib xayol surdi (Mirmuxsin, Tunggi chaqmoqlar, 10).

Goho oʻzidan – oʻzi miyigʻida kulib qoʻyardi (S.Anorboyev, Qissalar, 53).

Baʼzida uch – toʻrt kunlab kelmaydi (Choʻqqilar chorlaydi, 117).

Nega ilgariroq uch – toʻrt kunlab ishga chiqilmagan (Choʻqqilar chorlaydi, 132).

U shularni o`ylab ancha vaqt jim qoldi (Cho`qqilar chorlaydi, 196).

Ahyon – ahyonda onamni ham uy ishlariga yordamga chaqirishadigan bo`lishdi (Cho`qqilar chorlaydi, 197).

Bu ahvol bir necha yil davom etdi (Cho`qqilar chorlaydi, 197).

Tush ko`ryaptimi, goh – goh kattasi bir narsalarni o`ziga jovrab, inqillab qo`yadi (T.Po`lat, Ichkuyov, 70).

Sal o`tmay u, tapir tupurga aylandi (H.Nazir, Tanlangan asarlar, 305).

Bir vaqtlar tuvakka yaxshigina gullar solardingiz (Mirmuxsin, Tunngi chaqmoqlar, 299).

Hali vaqt ertaku, yana jinday uxlavolaylik ... (T.Po`lat, Ichkuyov, 71).

Bir necha kundan so`ng u yana Qohiraga qaytadigan bo`lib qoldi (Mirmuxsin, Tunngi chaqmoqlar, 107).

Bir qancha vaqtdan so`ng, u yana Misrga qaytib kelib, Qohirada yashay boshladi (Mirmuxsin, Tunngi chaqmoqlar, 105).

Bir lahzadan keyin u Arslonga boshdan oyoq tikilib somon shlyapasi, silliq kostyumiga qaradi (Mirmuxsin, Tunngi chaqmoqlar, 72).

Xulosa. Yuqorida ko`rib chiqilgan holatlar asosida quyidagicha xulosalar qilish mumkin:

Qiyoslanayotgan tillarda noaniqlik yetarli darajada keng tarqalgan kategoriyaga kiradi, chunki uning hosil bo`lishida deyarli hamma so`z turkumlari ishtirok etadi.

Asosiy farq qiyoslanayotgan tillar tizimlarining genetik va tipologik geterogenligi orqali tushuntiriladi: genetik allomorfizm qiyoslanayotgan birliklarning otlashgan turi bilan, tipologik allomorfizm esa qiyoslanayotgan tillarning tizimlaridagi tipovoy turlari bilan bog`liq.

Noaniqlik ifodalanishi vositalarining tizimlarga ajratilishi, til tizimi har xil bo`lgan tillar materialida ular ishlatilishi qonuniyligining namoyon bo`lishi va ular o`zaro ta`sirining tahlili har xil darajadagi til birliklarining o`zaro ta`siriga tegishli bo`lgan qator muhim lingvistik muammolarni o`rganishda yangi imkoniyatlar yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro`yxati.

1. Абдуазизов А.А. Элементи общей и сравнительно – типологической фонологии. Ташкент: Фан, 1981, - 183 б.
2. Аракин В.Д. Лингвистическая типология и методика обучения иностранным языкам. В кн.: Вопросы теории и методики преподавания иностранных языков. – Учение зап. Казанского гос.пед.института. Вып. 69, Казань, 1969.
3. Асқарова М., Исоқов И. Олмошларда ноаниқлик маъносининг ифодаланиши ҳақида. Ўзбек тилишунослигининг айрим масалалари. Низомий номидаги Тошкент Давлат педагогика институти. Илмий асарлар 87 – том, Тошкент, 1972, 72 – 81 бб.
4. Бархударов Л.С., Штеллинг Д.А. Грамматика английского языка, 4 – е изд., М.: Высшая школа, 1973, - 423 б.
5. Бондарко А.В. Принципы функциональной грамматики и вопросы аспектологии. Л.: Наука, 1983, - 208 б.
6. Буранов Дж.Б., Курбаназаров П. Грамматика английского языка. Изд-во Каракалпакистан Нукус – Москва, 1974.
7. Буранов Дж.Б. Сравнительная типология английского и тюркских языков. М.: Высшая школа, 1983, - 267 б.

8. Буранов Ж. Инглиз ва ўзбек тиллари қиёсий грамматикаси. Тошкент: Ўқитувчи, 1973, 284 б.
9. Buranov J.B., Yusupov U.K., Iriskulov M.T., Sadikov A.S. The grammatical structures of English, Uzbek and Russian. Tashkent: O`qituvchi, 1986, 308 p
10. Исоқов И., Бўронова М.М. Жуфт ва такрор сўзларда перефериал ноаниқлик маъносининг ифодаланиши ҳақида. Ўзбек тилшунослигининг айрим масалаларига доир. Низомий номидаги Тошкент Давлат педагогика институти. Илмий асарлар 87 - том, Тошкент, 1972, 91 - 96 бб.
11. Саидниёзова Х.М. Пути передачи приблизительных числительных с узбекского языка на английский. В сб.: Структурно – семантическая организация языковых единиц. Ташкент, 1984. 77-81 бб.
12. Anorboyev S. Mehr umr sayri bog`. Qissalar. Toshkent, 1974, 344 b.
13. Asqad M. Chinor. Toshkent, 1983, 390 b.
14. Cho`qqilar chorlaydi. Qissa va hikoyalar. Toshkent, 1982, 384 b.
15. Dreiser T. Sister Carrie. M., 1958. 510 p.
16. London Jack. Martin Eden. Kiev, 1980. 366 p.
17. Mirmuxsin. Tunggi chaqmoqlar. Toshkent, 1968, 432 b.
18. Oybek. Qutlug` qon. Toshkent, 1966, 344 b.

OLAMNING LISONIY MANZARASI INGLIZ, O`ZBEK TILLARI FRAZEMALARI IFODASIDA

Tursunova Nodirabegim Fayzullo qizi
Andijon davlat universiteti
“Ingliz tili va adabiyoti” kafedrası
I bosqich tayanch doktoranti
e-mail:nodira.tursunova.93@mail.ru

Annotatsiya: *Maqolada tildagi milliy-madaniy o`ziga xoslikni ifodalovchi frazeologik birliklar va ularning shakllanishi to`grisida gap boradi. Frazemalarning milliy-madaniy xususiyatlari masalasi to`grisida tilshunos olimlarning qarama qarshi fikrlari tahlilga tortildi va o`zbek, ingliz, rus tillaridagi frazemalardan misollar bilan oydinlashtirildi. Frazeologik iboralar tarkibidagi real so`zlar frazemani milliylashishiga olib kelishi va uning paydo bo`lishiga bir nechta omillar asos bo`lishi keltirildi. Milliy-madaniy xususiyatini ifodalovchi iboralar muayyan millatning tili va madaniyatining unikal va universal xususiyatlarini ochib berishning nazariy asosini ilmiy o`rganishga imkon yaratadi.*

Kalit so`zlar: *frazema, milliy-madaniy xususiyatlarini ifodalovchi iboralar, frazeologik ma`no, struktur, semantik xususiyatlari, intensivikasiya, deintensifikasiya, real so`zlar.*

ЯЗЫКОВАЯ КАРТИНА МИРА В ВЫРАЖЕНИИ АНГЛИЙСКИХ, УЗБЕКСКИХ ФРАЗ

Турсунова Надира Файзуллаевна
Базовый (PhD) докторант I курса
Кафедры “Английский язык и литература”
Андижанского государственного университета
e-mail:nodira.tursunova.93@mail.ru

	Aminova A O	
40	“Hayot – buyuk qadriyat sifatida” Komilova G.R	208
41	Жорж Р.Р. мартиннинг “a game of thrones” (Тахтлар ўйини) ва “a clash of kings” (Қироллар тўқнашуви) асарларида архаизмлар Насриддинов Д. А	213
42	Semantic characteristics of terminological words in the language for special purposes Zakirova H A	217
43	Ingliz va O`zbek tillarida vaqt noaniqligini ifodalovchi so`z turkumlari Mehmonova Y	220
44	Olamning lisoniy manzarasi ingliz, o`zbek tillari frazemalari ifodasida Tursunova N F	224
45	Ulug' mutafakkirlar va avliyola beshigini olamga tanitgan mutafakkir Qo'chqorova Sh R	228
46	Using games and innovative technologies in the english language classroom Vakhidova F S	232
47	“Тўрт улус тарихи”да тарихий ривоятлар таҳлили Абдуллаева М.Д	238
48	Ўхшатиш конструкцияли иборалар хусусида Абдуллаев А.Х, Ёўлдошева Д.А	244
49	Сўзларни туркумлашда морфемаларнинг ўрни Исақов З С	248
50	Функционально-семантические типы оптативных предложений в русском и Узбекском языках Камалов У А	256
51	Credit transfer system is the basis for training competitive specialists in Uzbekistan Mirzayev M Kurbonov N, Karimov O	261
52	XX-XXI асрларда Ўзбек асарларини инглиз тилига ўпириш муаммолари Кенджаева Г.Ф	266
53	Қорақалпоқ тилида ойконимларнинг шаклланишида ойконимик индикаторларнинг ўрни Қурбанов М Д	274
54	Маданиятлараро мулоқот ва таржима Убайдуллаев Ш.Н, Раҳманқулова Д, М	279
55	Нашрий нусхалар қиёси Жўраева Ҳ. Б	285
56	Аллюзия как элемент интертекстуальности в произведении рика риордана “Percy Jackson and the lightning thief” Мирзаева А Ш	289
57	Агиографик асарлар тадқиқига аксиологик ёндашув Ширинова Р.Х, Тўхтасинова Н.Б	300
58	Прагмалингвистические особенности комплимента Ҳамроева Н Н	307